

Bolonya, algunes crítiques (2) *

per Pere Vendrell

Una opció mercantil?

No tothom creu que el procés de Bolonya és una aposta per la comunicació, el coneixement i l'enriquiment mutu de les universitats dels països que hi participen. Hi ha veus que creuen que sota de les grans declaracions hi ha un objectiu molt més pragmàtic, la reducció de costos de l'ensenyament superior. Les universitats europees han de competir entre elles per abaratir costos i això reclama uns productes (títols) comparables. A més les universitats europees ha de competir amb les americanes en la captació d'alumnes de tercers països, i el panorama prebolonya en el que cada país ofereix titulacions que no són equivalents, fa que el potencial alumne s'inclini per les universitats americanes on el panorama és molt més clar i definit.

Preeminència del model britànic?

Es parla de convergència, però en realitat es tracta d'acostar-se al model universitari de la Gran Bretanya en l'estructura i en les metodologies. Naturalment, com més lluny d'aquest model sigui el de partida més difícil serà la convergència. El model britànic amb uns estudis de primer grau (*Bachelor's degree*) que no habiliten professionalment i que cal continuar amb uns de segon nivell (*Master's degree*) s'allunya del que era vigent en molts països de l'Europa continental. Aquest fet, entre altres, no és ben vist per molts que pensen que s'han degradat les seves titulacions o que cal tenir dos títols, i pagar més, quan abans n'hi havia prou amb un.

Una excusa per fer altres reformes?

També s'ha parlat que algunes de les reformes que s'inclouen en el procés de Bolonya van més enllà del que de forma estricta es demana. En alguns països ja s'ha fet evident: canvi en els preus de les matrícules, reestructuració dels departaments per ajustar-

los a dimensions més operatives, i de la mateixes estructures universitàries. I segurament en vindran més. Es obvi que el model d'universitat que s'està dibuixant necessàriament condicionarà, més tard o més d'hora, canvis en el funcionament actual.

Què opinen els estudiants europeus?

En molts països europeus han tingut lloc protestes dels estudiants adreçades al procés de Bolonya i molt especialment a com s'estava duent a terme. Però més enllà de qüestions particulars hi ha un certa preocupació pel present i molta preocupació pel futur. En aquest sentit és il·lustrativa la declaració de Praga de 2009 de la Unió Europea d'Estudiants (European Students Union, ESU). En aquest document, adreçat a la Conferència de Ministres dels països membres, s'expressen moltes preocupacions i molt poques alegries. Els estudiants diuen tenir la impressió que el procés de Bolonya és una mena de menú a la carta on cada país tria allò que més li agrada i ignora la resta. Els preocupa, especialment, la dimensió social del procés que consideren àmpliament desatesa. Però també aspectes estel·lars de la reforma, i aparentment més fàcilment assolibles, com el valor dels crèdits ECTS que sembla que no aconsegueixen reflectir de forma clara el treball dels estudiants. Lligat amb aquest darrer aspecte, una altra queixa nuclear: els crèdits ECTS que havien de significar un clar gir cap a l'aprenentatge centrat en l'alumne han produït en molts casos efectes contraris. El que havia de comportar flexibilitat en l'assoliment d'objectius s'ha convertit, sovint, en una major rigidesa.

* **NOTA:** Aquest és el segon de tres escrits sobre el tema. L'anterior fou *Bolonya, algunes dades (1)* i el següent serà *Bolonya, versió espanyola (i 3)*

NOTÍCIES

- **V Premi Banc Sabadell a la Investigació Biomèdica.** Banc Sabadell atorga aquest Premi amb l'objectiu de reconèixer l'excel·lència de persones joves. Les propostes es podran enviar de l'1 de febrer al 30 d'abril a través d'internet. https://www.bancsabadell.com/es/SOCIEDAD_Y_RSC/FUNDACION/FUNDACION_BANCO_SABADELL/PREMIO_INVESTIGACION_BIOMEDICA/index.html
- **52a convocatòria de Beques Fulbright d'ampliació d'estudis als Estats Units per a titulats superiors en qualsevol camp d'estudis, curs 2011-2012.** Destinades a joves titulats superior que estiguin interessats en programes de *Master's*, *Ph.D.* o, de manera excepcional, en projectes d'investigació predoctoral a universitats nord-americanes. El termini de presentació de sol·licituds s'acaba el 6 d'abril. <http://www.fullbright.es/book/view/418>
- **Obert el període d'inscripció al "Premi Gemma Rosell i Romero: Premi de recerca per a estudiants".** Es celebrarà del 12 al 15 d'abril de 15 a 20 hores en l'entorn de la **II Setmana de la Recerca**. <http://www.gemmarr.org/>
- S'ha convocat la quarta edició de la **Lliga de Debat**, adreçada a tots els alumnes de la UB. Trobareu informació ampliada al web <http://www.ub.edu/liligadebat>
- **La Xarxa de Dinamització Lingüística convoca el X Premi Arrelats de relats breus i el V Premi Envers de poesia adreçat a l'alumnat, de qualsevol cicle, de la Universitat de Barcelona.** El termini de presentació d'originals acaba el 6 d'abril de 2010 a les 14h. <http://www.ub.edu/sl/premis/>

Avaluació continuada: per a què?

per Javier Onrubia

Maneres d'entendre l'avaluació...

Avaluar suposa sempre emetre un judici sobre l'aprenentatge demostrat per l'estudiant. Aquest judici pot posar-se al servei de diverses funcions o processos de presa de decisió. Una distinció simplificada, però útil, permet diferenciar, a aquest respecte, dues grans formes d'entendre l'avaluació:

En la primera, els resultats de l'avaluació es posen, de forma quasi exclusiva, al servei de l'acreditació dels estudiants: l'avaluació serveix per deixar constància que l'estudiant ha assolit (o no) certs estàndards, que es consideren necessaris per tal de desenvolupar certes tasques professionals o per accedir a nivells posteriors de formació. L'avaluació es concep com una activitat puntual, separada del procés d'aprenentatge i posterior a aquest, la prioritat de la qual és mesurar de forma objectiva i fiable el nivell d'aprenentatge de l'estudiant. De manera típica, es fan servir per a aquest fi proves escrites, basades en tasques breus, de resposta única, individuals i que es realitzen sense materials de suport. Els exàmens de resposta múltiple són, potser, el paradigma d'aquesta concepció.

En la segona, i sense negar la funció acreditativa de l'avaluació, s'entén que els seus resultats han d'estar, també i fonamentalment, al servei de l'ensenyament i l'aprenentatge: l'avaluació serveix per oferir informació que permeti a l'estudiant millorar el seu aprenentatge i al professor millorar el seu ensenyament. En aquesta lògica, l'avaluació és un procés continuat i integrat en el procés d'ensenyament i aprenentatge, i la seva prioritat és descriure de forma pertinent i vàlida el perfil d'aprenentatges desenvolupats per l'estudiant. Per tal d'aconseguir-ho, diversifica les situacions d'avaluació, i empra activitats obertes i extenses en el temps, que sovint requereixen la col·laboració amb altres i l'ús de múltiples recursos de suport. Les activitats de resolució de casos o problemes, d'elaboració o presentació pública d'informes, investigacions o projectes, són típiques d'aquesta aproximació.

...i maneres d'entendre l'aprenentatge

Aquestes dues maneres d'entendre l'avaluació responen a maneres diferents d'entendre l'aprenentatge i l'ensenyament.

De nou de forma necessàriament simplificada, la primera considera que aprendre és, essencialment, reproduir de la manera més exacta possible el coneixement, i que la funció de l'ensenyant és, per tant, presentar aquest coneixement de forma clara i en la seva seqüència lògica i comprovar que l'estudiant el pot reproduir.

La segona, en canvi, assumeix que l'aprenentatge és quelcom més complex, que comporta un procés de transformació i comprensió de la informació per part de l'estudiant, que només ell pot dur a terme, i que depèn del seu coneixement previ i de les seves capacitats i estratègies per aprendre. Qui ensenya, per tant, té com a missió fonamental donar suport al procés d'elaboració que ha de dur a terme l'estudiant, i capacitar-lo per tal que tingui cada cop més i millors recursos i estratègies per desenvolupar-lo.

El sentit de l'avaluació continuada

La proposta de realitzar una avaluació continuada només té sentit en el marc de la segona de les maneres d'entendre l'avaluació, l'ensenyament i l'aprenentatge que acabem d'apuntar, o com a estratègia per a tractar d'avançar des de la primera cap a la segona.

Si es manté la idea que aprendre és reproduir, que ensenyar és presentar informació, i que avaluar és comprovar *a posteriori* allò que l'estudiant pot reproduir, l'avaluació continuada passa a ser, simplement, la divisió de l'examen final en successius exàmens menors, tots amb les mateixes característiques i objectius. Al marge d'altres consideracions, no sembla que això reporti beneficis ni per l'aprenentatge ni per l'ensenyament.

En canvi, des d'un ensenyament entès com a suport a l'aprenentatge i a l'aprenent, l'avaluació continuada és una eina privilegiada per tal de donar *feedback* a l'estudiant sobre com està aprenent (i al professor sobre com està ensenyant). Aquesta retroalimentació ajuda l'estudiant a comprendre millor, però també i sobretot a saber per què està comprenent millor o pitjor, i com podria comprendre millor en endavant. El seu objectiu és, en darrer terme, que el propi estudiant pugui, progressivament, tenir millors estratègies per tal de seguir aprenent, i per autoregular el seu aprenentatge.

I com es pot fer això? Una nota sobre instruments

Plantejada d'aquesta manera, l'avaluació continuada no és, essencialment, una qüestió tècnica o d'instruments, sinó de la manera d'ensenyar i dels objectius de l'acció docent. Enfrontar els estudiants a activitats en què hagin de manejar i elaborar coneixement, seguir aquestes activitats, donar-los informació rellevant sobre com les estan resolent i com podrien resoldre-les millor, són els elements claus al respecte. En aquest context, els instruments que sovint s'associen a aquest tipus de pràctiques d'avaluació poden ajudar a realitzar-la de forma més eficaç i eficient. Alguns exemples d'aquests instruments són els qüestionaris d'exploració de coneixements previs, els plans de treball, els mapes conceptuals, les bases d'orientació, els autoinformes, els diaris d'aprenentatge, els portafolis, les rúbriques de valoració de l'execució, les pautes d'autoavaluació, avaluació mútua i co-avaluació. Amb tot, i de nou, és el sentit dels instruments, i no els instruments en si, l'aspecte fonamental sobre el que volem, (i creiem rellevant), cridar l'atenció.

Per saber-ne més

- Buttler, Ph. & eCDF ePortfolio Project (2006). *A Review Of The Literature On Portfolios And Electronic Portfolios*. Disponible en: <https://eduforge.org/docman/view.php/176/1111/ePortfolio%20Project%20Research%20Report.pdf>
- Castelló, M. (Coord.). (2009). *La evaluación auténtica en Enseñanza Secundaria y universitaria: investigación e innovación*. Barcelona: Edebé.
- Díaz-Barriga, F. (2006). *Enseñanza situada: vínculo entre la escuela y la vida*. México: McGraw-Hill. [Capítulo 5: La evaluación auténtica centrada en el desempeño: Una alternativa para evaluar el aprendizaje y la enseñanza]
- van der Vleuten, C. (2000). Validity of final examinations in undergraduate medical training. *BMJ*, 321, 1217-1219. Disponible en: <http://www.bmj.com/cgi/reprint/321/7270/1217>